

רשומות

הצעות חוק

ה מ מ ש ל ה

25 בינואר 2010

479

י' בשבט התש"ע

עמוד

הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 61) (הגבלה על מסירת מידע מהמרשם הפלילי וקיצור תקופת הרישום), התש"ע-2010 228

הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 61) (הגבלה על מסירת מידע מהמרשם הפלילי וקיצור תקופת הרישום), התש"ע-2010

1. הוספת סעיף 403א. בחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955¹, אחרי סעיף 403 יבוא:

"הגבלה על מסירת מידע מהמרשם הפלילי וקיצור תקופת הרישום" 403א. (א) על אף הוראות חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, התשמ"א-1981² (בסעיף זה - חוק המרשם הפלילי) -

ד ב ר י ה ס ב ר

על החיילים הנעשה על ידי המפקד וכן מן הטעם שצו המבחן אינו יכול להיות מלווה בענישה, בעוד שבמערכת הצבאית, מטעמים של קיום המשמעת הצבאית, יש צורך בסמכויות ענישה, גם כאשר אין הצדקה לרישום פלילי מלא. עם זאת, העדרם במערכת השיפוט הצבאי של אמצעים ענישתיים כאמור, הגוררים רישום פלילי מופחת, לא ראוי כי ישלול את האפשרות שגם הרשעתו של חייל לפי החש"ץ תלווה, במקרים המתאימים, ברישום פלילי שמסירתו מוגבלת.

הקושי במצב הקיים נעוץ בהשפעתו של הרישום הפלילי על יכולתם של חיילים שהורשעו בבתי דין צבאיים, להשתלב במקומות עבודה אזרחיים. מדובר באנשים צעירים בראשית דרכם הבוגרת, אשר כל חייהם עוד לפנייהם והכתמתם ברישום פלילי רב שנים בשלב זה של חייהם, צפויה לשבש באופן קשה, ולעתים אף בלתי הפיך את מהלך חייהם. אף שהצורך באכיפת משמעת קפדנית בצבא מחייב החמרה של ממש במדיניות ההעמדה לדין והענישה, אל מול הצרכים שבמערכת המשפט האזרחית, הרי שאין בטעמים אלה, כשלעצמם, כדי להצדיק את התיוג הפלילי הממושך של חייל, במיוחד ככל שהדבר נוגע לחייו האזרחיים. כפועל יוצא מכך, חיילים צעירים עומדים לדין, מורשעים ונענשים בשל עבירות שהמערכת האזרחית כלל אינה עוסקת בהן (לדוגמה: עבירות של העדר מן השירות שלא ברשות), או שאינה ממצה את מלוא חומרת הדין בהן, כל שכן בהיבט של הרישום הפלילי (לדוגמה: עבירות של שימוש עצמי בסם מסוכן). עד כמה שאכן קיימת הצדקה לאבחנה בין חייל לבין אזרח בכל הנוגע למדיניות ההעמדה לדין והענישה, אין כן הדבר באשר לתיוג הפלילי של החייל על ההשלכות הנגזרות מכך ליכולתו להשתלב מאוחר יותר בחיים האזרחיים.

עד כה התמודדה הפרקליטות הצבאית עם המצב הבעייתי כפי שתואר לעיל בדרך של הרחבת רשימת העבירות הצבאיות הנכללות בתקנות המרשם הפלילי, מחד גיסא, וגיבוש מדיניות ולפיה בהתקיים תנאים מסויימים ממליץ הפרקליט הצבאי הראשי לנשיא המדינה על קיצור תקופת מחיקתו של הרישום הפלילי בהתאם להוראות

בללי על פי הדין הקיים, על הרשעות בבית דין צבאי חל חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, התשמ"א-1981 (להלן - חוק המרשם הפלילי), אשר קובע כי המשטרה תנהל מרשם פלילי ובו פרטי רישום לעניין כל אדם שניתנה לגביו הרשעה או החלטה אחרת מאלה המנויות בסעיף 2 לחוק המרשם הפלילי, ובכלל זה הרשעות ועונשים של בית דין בפלילים בשל עבירות מסוג פשע או עוון. מכוח חוק המרשם הפלילי הותקנו תקנות המרשם הפלילי ותקנת השבים (פרטי רישום שלא יירשמו או שלא יימסר מידע עליהם ועבירות שהרשעה בהן לא תפסיק את תקופת ההתיישנות או המחיקה), התשמ"ד-1984 (להלן - תקנות המרשם הפלילי). התקנות מפרטות מספר עבירות צבאיות הקבועות בפרק שלישי לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955 (להלן - חש"ץ), אשר הרשעה בהן לא תלווה לעולם ברישום פלילי (לדוגמה: התנהגות שאינה הולמת, אי-קיום הוראות המחייבות בצבא וכיו"ב).

סעיף 13 לחוק המרשם הפלילי מונה סוגים של הרשעות והחלטות אחרות של בתי משפט או בתי דין הרשומות במרשם הפלילי, שמסירת המידע לגביהם מוגבלת רק לחלק מהגופים המפורטים בתוספת הראשונה לחוק המרשם הפלילי (עם גופים אלה לא נמנה, לדוגמה, נציב שירות המדינה). כמו כן, לא ניתן למסור מידע כאמור לגורמים המפורטים בסעיפים 6 עד 9 לחוק המרשם הפלילי. עוד קובע סעיף 16(ב) לחוק האמור כי תקופת המחיקה לגבי מידע כאמור בסעיף 13 תהיה, ככלל, חמש שנים מיום מתן פסק הדין או ההחלטה, לפי העניין.

דא-עקא, שהסעיף האמור אינו חל לעניין הרשעות בבית דין צבאי, שכן בית הדין אינו מוסמך ליתן לגבי חיילים אמצעי ענישה, כדוגמת צו מבחן או צו שירות לתועלת הציבור שניתן בלא הרשעה, אשר גוררים רישום פלילי שמסירתו מוגבלת בהתאם להוראות סעיף 13 האמור. האפשרות ליתן צו מבחן לפי פקודת המבחן [נוסח חדש], התשכ"ט-1969, לגבי חיילים, נבחנה בעבר על ידי הפרקליטות הצבאית ונדחתה מאחר שנמצא כי צו כאמור במתכונתו האזרחית אינו מתאים במסגרת הצבא, וזאת נוכח ייחודו של השירות הצבאי ומשכו, הפיקוח

¹ ס"ח התשט"ו, עמ' 171; התשס"ט, עמ' 302.

² ס"ח התשמ"א, עמ' 322.

(1) הורשע נאשם בעבירה מסוג עוון, שאינה עבירה מהעבירות המנויות בפסקה (2), והוטל עליו עונש שאינו עולה על חודשיים מאסר בפועל, לא יימסר מידע מן המרשם הפלילי על פרט רישום בשל העבירה כאמור, אלא לגופים כאמור בסעיף 13 רישה לחוק המרשם הפלילי או לגופים המפורטים בפרטים (כו) ו-(כז) שבתוספת הראשונה לחוק האמור, לצורך מילוי תפקידיהם (בסעיף זה – הגבלה על מסירת מידע מן המרשם הפלילי);

(2) הורשע נאשם בעבירה לפי סעיפים 94 או 94א, או בעבירה לפי סעיפים 129, 130 או 133 בשל עבירה לפי סעיפים 94 או 94א, יחולו לעניין מסירת מידע מן המרשם הפלילי על העבירה כאמור ההוראות כמפורט להלן, לפי העניין.

ד ב ר י ה ס ב ר

על מבחנים אחידים ואובייקטיביים גם ביחס להרשעות של חיילים. לצד האמור, ביחס לעבירות ההעדר מן השירות, שהן עבירות בעלות סמנים צבאיים מובהקים, יינתן לבתי הדין הצבאיים שיקול דעת מוגבל ביחס להשלכות הרישום הפלילי. חריג זה נובע מהצורך להתחשב באופיו ובמהותו של השירות הצבאי, והוא מוגבל רק לעבירות שבשלבן הוטל עונש שבוין שלושה לשישה חודשי מאסר.

סעיף 1 לסעיף קטן (א)

מוצע לקבוע בחש"ץ הסדר מיוחד לעניין מסירת מידע מהמרשם הפלילי בנוגע להרשעה בעבירות מסוימות לפי החש"ץ. לפי המוצע, אם הורשע נאשם בעבירה מסוג עוון, שאינה אחת מן העבירות שבפסקה (2) המוצעת שהן עבירות ייחודיות לצבא, ונגזר עליו עונש שאינו עולה על חודשיים מאסר בפועל, תחול על פרט הרישום במרשם הפלילי הנוגע להרשעה כאמור ההגבלה שבסעיף 13 לחוק המרשם הפלילי, כך שרק כמה גופים מאלה המפורטים בתוספת הראשונה לחוק המרשם הפלילי יוכלו לקבלו (להלן – הגבלת מסירת מידע מן המרשם הפלילי). עם זאת מוצע לרשימת הגופים הרשאים לקבל מידע כאמור ייוספו הרמטכ"ל, ראש אגף כוח האדם בצה"ל, וראש שירותי בריאות הנפש לעניין חוק כלי היריה, התש"ט-1949. הטעם לכך הוא, כי לגבי הרשעות בעבירות שאינן מסוג פשע שבשלבן נגזר עונש מאסר בפועל קצר יחסית (שאינו עולה על חודשיים), לא ראוי לתייג את המורשע בהן כעבריין פלילי לאורך שנים רבות (לפסקה (1)).

לגבי עבירה של העדר מן השירות שלא ברשות לפי סעיף 94 לחש"ץ ועבירה של איבוד קשר עם היחידה לפי סעיף 94א לחש"ץ, וכן לגבי עבירה של התנהגות מבישה לפי סעיף 129 לחש"ץ, עבירה של התנהגות שאינה הולמת לפי סעיף 130 לחש"ץ, ועבירה של אייקום ההוראות המחייבות בצבא לפי סעיף 133 לחש"ץ, בשל עבירה של העדר מן השירות שלא ברשות או בשל עבירה של איבוד קשר עם היחידה, שהן עבירות ייחודיות לצבא, מוצע

סעיף 18 לחוק המרשם הפלילי, מאידך גיסא. מדיניות זו של הפרקליטות הצבאית, לגבי מחיקת הרישום הפלילי בשל עבירות לפי פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], התשל"ג-1973 (להלן – פקודת הסמים המסוכנים) הובאה בעבר פעמיים, לבחינתו של בית המשפט העליון, בבג"ץ 5000/95 ברטלה ואח' נ' הפצ"ר ואח'; פ"ד מט(5) 64 (להלן – בג"ץ ברטלה) וכן בבג"ץ 7442/96 אורנשטיין-זהבי ואח' נ' הפצ"ר, תק-על (1) 363, ובית המשפט העליון המליץ על גיבושה של מדיניות מקלה יותר אשר תיתן מענה ראוי יותר לבעייתיות שהוצגה לעיל.

השופט זמיר, בפסק דינו בבג"ץ ברטלה, ביטא את הפגיעה הכרוכה במצב הקיים ואת הניסיונות לצמצמה, כך: "הרישום של הרשעה בעבירת סמים בהתאם לחוק המרשם הפלילי גורר עימו השלכות קשות בתחומים שונים: האפשרות לרכוש מקצועות מסוימים, להתמנות למשרות מסוימות ולנסוע למדינות מסוימות. השלכות אלה עשויות להיות גורליות לאדם צעיר, המשתחרר מן הצבא, ועם זאת אין הן מקדמות את עניינו של הצבא. לשון אחר, הצבא אינו יוצא נשכר מכך שדרכו של חייל משוחרר נחסמת בחייו האזרחיים, כגון בבחירת מקצוע או במינוי למשרה..." (עמ' 75 לפסק הדין).

הצעת החוק דגן נועדה לשנות את המצב הקיים והיא משתלבת עם המדיניות הכללית של אימוץ ההסדרים האזרחיים לגבי הליכי השיפוט הצבאי, במקרים המתאימים לכך. ההסדר המוצע נועד להחליף את ההסדר הקיים בתקנות המרשם הפלילי, הקובעות כי הרישום הפלילי ייגזר רק מסוג העבירה שבה הורשע החייל, בלא קשר לעונש שהוטל עליו. לפי ההסדר המוצע, הרישום הפלילי ייקבע הן על פי סוג העבירה והן על פי העונש שנגזר על החייל. הסדר זה תואם את הגישה האובייקטיבית שבבסיס חוק המרשם הפלילי, שלפיה המחוקק קובע בחוק אמות מידה לרישום הפלילי בהתחשב בסוג העבירה, העונש שהוטל בשלה וכיוצא באלה. מוצע לאמץ הסדר המבוסס

(א) הוטל על הנאשם עונש שאינו עולה על שלושה חודשי מאסר בפועל, תחול ההגבלה לעניין מסירת מידע מן המרשם הפלילי, אלא אם כן הורה בית הדין, מטעמים שיירשמו, כי ההגבלה כאמור לא תחול;

(ב) הוטל על הנאשם עונש העולה על שלושה חודשי מאסר בפועל ואינו עולה על שישה חודשי מאסר בפועל – לא תחול ההגבלה לעניין מסירת מידע מן המרשם הפלילי אלא אם כן הורה בית הדין, מטעמים שיירשמו, כי ההגבלה כאמור תחול;

(ג) הוטל על הנאשם עונש העולה על שישה חודשי מאסר בפועל – לא תחול ההגבלה לעניין מסירת מידע מן המרשם הפלילי;

(3) תקופת המחיקה כאמור בסעיף 16(א) לחוק המרשם הפלילי, לעניין פרט רישום שחלה לגביו הגבלה על מסירת מידע מן המרשם הפלילי בהתאם להוראות פסקאות (1) או (2), תהיה חמש שנים ממועד מתן פסק הדין.

(ב) הוראות סעיף קטן (א) לא יחולו לעניין נאשם שתלוי ועומד נגדו עונש מאסר על-תנאי ושבשל הרשעתו בעבירה נוספת כמשמעותה בסעיף 32(א), שהיא עבירה כאמור בסעיף קטן (א)1 או (2), רשאי בית הדין שהרשיעו כאמור לצוות על הפעלת העונש על-תנאי; בית הדין יציין בפסק הדין כי סעיף קטן (א) אינו חל במקרה האמור.

ד ב ר י ה ס ב ר

התיישנות כאמור בסעיף 14 לחוק המרשם הפלילי והתקופה שבה יראו את ההרשעה כהרשעה שנמחקה כאמור בסעיף 16(א) לחוק האמור (להלן – תקופת המחיקה) תהיה חמש שנים מיום מתן פסק הדין, וזאת בדומה לתקופת המחיקה הקבועה בסעיף 16(ב) ורישה לחוק המרשם הפלילי לעניין מידע כאמור בסעיף 13.

לסעיף קטן (ג)

מוצע לקבוע, כי ההגבלה לעניין מסירת מידע לא תחול במקרה שבו הוטל על הנאשם בשל עבירה כאמור בסעיף קטן (א)1 או (2), עונש מאסר על-תנאי שבשל הרשעתו בעבירה נוספת רשאי בית הדין הצבאי לצוות על הפעלתו, וזאת בדומה להסדר לעניין מתן צו מבחן בלא הרשעה הקבוע בסעיף 21(2) לפקודת המבחן [נוסח חדש], התשכ"ט-1969. עוד מוצע כי בית הדין יציין במפורש, בפסק הדין, מקרה שבו ההגבלה על מסירת מידע מן המרשם הפלילי אינה חלה ביחס לאותה הרשעה, וזאת כדי שהדבר יהיה ברור בעת הזנת ההרשעה למרשם הפלילי.

להקנות לבית הדין הצבאי שיקול דעת לסטות מברירת המחול לעניין הגבלה על מסירת מידע מן המרשם הפלילי, לגבי פרט רישום הנוגע לעבירה.

כך לפי המוצע, אם נגזר על הנאשם עונש מאסר בפועל לתקופה שאינה עולה על שלושה חודשים, תחול הגבלה על מסירת מידע מן המרשם הפלילי, אלא אם כן החליט בית הדין אחרת מטעמים שיירשמו. אם נגזר על הנאשם עונש מאסר בפועל לתקופה העולה על שלושה חודשים ושאינה עולה על שישה חודשים, לא תחול הגבלה על מסירת מידע מן המרשם הפלילי, אלא אם כן הורה בית הדין אחרת מטעמים שיירשמו, ואם נגזר על הנאשם עונש מאסר בפועל לתקופה העולה על שישה חודשים, לא תחול ההגבלה על מסירת מידע מן המרשם הפלילי (לפסקה 2).

לסעיף קטן (ב)

לפי המוצע, לעניין הרשעה כאמור בסעיף קטן (א) אשר לגבי פרטי רישום הנוגעים אליה חלה הגבלה על מסירת מידע מן המרשם הפלילי, לא תהיה תקופת